

Nr 19.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten.

Genom en den 23 februari 1951 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 90, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

med vissa bestämmelser om böter och viten.

Härigenom förordnas som följer.

Böter skola, om ej annat är föreskrivet, tillfalla kronan. Vad nu sagts skall även gälla viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

I fråga om de i propositionen åberopade skäl, för vilka redogörelse icke lämnas här nedan, får utskottet hänvisa till propositionen.

Medan det tidigare var vanligt att bestämmelser meddelades om bötesfördelning, enligt vilka böter helt eller delvis skulle tillkomma annan än kronan, föreskrives numera så gott som undantagslöst i nytillkomna författningar att böter i sin helhet skola tillfalla kronan. Något generellt stadgande härom finnes icke; särskilda föreskrifter måste därför upptagas i varje författning, som innehåller bestämmelser om bötesstraff. För att vinna en förenkling i detta hänseende har i en inom justitiedepartementet upprättad *promemoria* föreslagits en lagbestämmelse, enligt vilken böter, om ej annat är föreskrivet, skola tillfalla kronan.

I promemorian anföres att den föreslagna bestämmelsen bör avse såväl dagsböter som omedelbart i penningar ådömda böter (även s. k. normerade böter) samt att den bör gälla icke blott böter som utdömas av domstol eller åläggas genom strafföreläggande utan även sådana som ådömas av admi-

nistrativ myndighet. Vidare framhålles att bestämmelsen bör omfatta även viten, om dessa utgöra en straffpåföljd av samma art som böter, vilket är förhållandet, då de grunda sig på allmänna, för alla fall av viss beskaffenhet givna föreskrifter.

Över promemorian inhämtades *yttranden* av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har vid lagrådsremissen anfört i huvudsak följande:

»Den i promemorian förordade lagbestämmelsen, mot vilken någon erinran icke gjorts i yttrandena, synes vara motiverad av praktiska skäl. Jag biträder därför förslaget att i lag upptaga ett stadgande, enligt vilket böter, om ej annat är föreskrivet, skola tillfalla kronan. Det kan anmärkas att detta stadgande blir tillämpligt i alla de fall då någon annan föreskrift om vem som skall erhålla böterna icke finnes. Stadgandet kommer alltså att gälla även äldre bötesbestämmelser, om de sakna dylik föreskrift. Praktisk betydelse får stadgandet dock främst i fråga om nytillkomna författningar.

I två yttranden har ifrågasatts, om icke stadgandet borde avse icke blott, såsom i promemorian förordats, böter och viten, vilka ådömas såsom straff, utan även viten med karaktären av tvångsmedel. Såsom ett skäl härför skulle kunna anföras att det stundom kan vara vanskligt att avgöra, om ett vite är att hänföra till det ena eller andra av dessa olika slag av viten, t. ex. om vitet grundar sig på ett föreläggande av myndighet, vilket riktar sig till en obestämd krets av personer (jämför NJA 1915: 634). Av större betydelse förefaller emellertid vara att en sådan utvidgning synes vara betingad av samma skäl som föreliggande beträffande böter. Även i fråga om viten torde, oavsett om de ha karaktären av straff eller av tvångsmedel, såsom en allmän regel gälla att de tillfalla kronan, om ej annat är föreskrivet. Frågan gäller alltså nu endast, om det är motiverat att låta denna regel komma till uttryck i ett lagstadgande. Härvid torde man främst böra taga hänsyn till att författningar ej sällan innehålla bestämmelser både om böter och om viten. Den praktiska vinsten av den föreslagna lagbestämmelsen blir i dessa fall ringa, om författningen i varje sådant fall måste innehålla ett stadgande som anger att viten skola tillfalla kronan.

På grund av vad nu anförts torde stadgandet böra avse icke blott böter utan även viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning. Däremot bör stadgandet naturligtvis icke omfatta viten, vilka utdömas på grund av avtal och som sålunda ha karaktären av ett på förhand bestämt skadestånd, såsom de viten vilka omtalas i 36 § avtalslagen och i 9 kap. 37 § vattenlagen. — — —

Den föreslagna lagen torde, såsom i promemorian förordats, böra träda i kraft den 1 januari 1952.»

I lagrådet föranledde förslaget följande yttrande av *justitieråden Ekberg* och *Strandberg*:

»Av remissprotokollet framgår, att förevarande lagförslag är avsett att omfatta, förutom böter, alla slag av viten utom sådana, som ha karaktären av ett på förhand bestämt skadestånd, såsom de viten, vilka omnämnas i 36 § avtalslagen och i 9 kap. 37 § vattenlagen. Under lagen skola således falla både viten, som utgöra straffpåföljd av samma art som böter, och viten, vilka äro att anse som tvångsmedel. Såsom i departementspromemorian huvudsakligen framhållits, är det kännetecknande för den förstnämnda gruppen, att vitet grundar sig på allmänna, för alla fall av viss beskaffenhet givna föreskrifter, medan det i den sistnämnda gruppen är fråga om vite, som avser att tvinga någon att företaga en viss handling eller att avhålla sig från en sådan och som grundar sig på domstols eller annan myndighets föreläggande i ett konkret fall.

Medan den sistnämnda gruppen uppenbarligen åsyftas med det i lagtexten använda uttrycket 'viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande', läser den senare delen av lagtexten, däri omnämnas viten, som utdömas 'omedelbart på grund av lag eller författning', avse den förstnämnda gruppen. Hit höra emellertid rätteligen icke blott de fall, då lag, förordning eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning omedelbart stadgar vite för överträdelse av ett förbud eller för försummelse av ett påbud, utan jämväl sådana fall, i vilka av annan myndighet än Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter innehålla bestämmelse om vite som straffpåföljd. Exempelvis kan anföras, att en länsstyrelse med stöd av 6 § 1 mom. landshövdinginstruktionen föreskrivit vite för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet såsom i samband med meddelande av förbud för obehöriga att beträda visst område. Det är emellertid tvivelaktigt, huruvida sådana föreskrifter, som nu åsyftas, kunna undantagslöst hänföras under begreppet 'författning'. Detta begrepp torde i själva verket vara ganska obestämt. De ifrågavarande föreskrifterna kunna svårligen heller föras in under beteckningen 'myndighets föreläggande' i lagtextens förra del, vilken såsom ovan framhållits får anses syfta på viten såsom tvångsmedel.

Även om större risk icke föreligger, att missförstånd angående lagens rätta innebörd i berörda hänseende skulle uppkomma i rättstillämpningen, må likväl framhållas, att förslaget skulle vinna i tydlighet, om ordet 'författning' utbytes mot orden 'annat stadgande'.»

Justitierådet Ljunggren och *regeringsrådet Björkholm* lämnade förslaget utan erinran.

I anledning av de här återgivna yttrandena från lagrådets ledamöter anförde *departementschefen*:

»Två av lagrådets ledamöter ha förordat en ändring i lagtexten i syfte att tydligare utmärka, vilka slag av viten som omfattas av den föreslagna lagen. De andra två ledamöterna ha lämnat förslaget utan erinran. Enligt min mening angivas i förslaget, på ett tillräckligt tydligt sätt och med användande av sedvanlig terminologi, alla de slag av viten som äro avsedda att inbegripas under lagen. I likhet med sistnämnda två lagrådsledamöter anser jag alltså någon ändring av den föreslagna lagtexten icke vara påkallad.»

Utskottet. Propositionen avser förutom böter även viten, såväl sådana som ådömas såsom straff som viten med karaktär av tvångsmedel. Förstnämnda slag av viten utdömas icke blott på grund av lag, förordning eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning utan även på grund av föreskrifter utfärdade av annan myndighet än Kungl. Maj:t. Inom lagrådet har givits exempel på dylik föreskrift.

Visserligen kan det vara tveksamt huruvida det överensstämmer med gängse språkbruk att för alla fall benämna jämväl sådana av annan myndighet än Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter författningar. Av motiveringen till lagförslaget framgår emellertid på ett otvetydigt sätt vilka slag av viten som förslaget omfattar. Någon tveksamhet vid tillämpningen av den föreslagna lagen synes därför ej behöva uppstå på denna punkt.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 90, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 april 1951.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist*, Cassel, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar Ivar Nilzon, Lindgren*, Fritiof Karlsson och Georg Pettersson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund*, Lindberg*, Johnsson i Stockholm*, Landgren, Håstad* och Ekström*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.